

ЛІТЕРАТУРА

1. Детальний фактологічний аналіз відомчих експертних зауважень на проект Закону України «Про використання Відкритих стандартів даних та Вільного програмного забезпечення в державних установах і державному секторі господарства» Реліз 4а, 18.06.2003: <http://osdn.org.ua/legal/>

[OSL analysis of dept objections v4a.pdf](#). 2. Текст ліцензії GNU General Public License: <http://www.gnu.org/copyleft/gpl.html> 3. Петренко С. Правовий захист програмного забезпечення в Україні // Право України. – 2003. – № 6. – С. 62-65.

Комзюк Л.Т.

к.ю.н., доцент кафедри інтелектуальної власності і цивільно-правових дисциплін Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького (Україна)

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО БАЗИ ДАНИХ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС

Темі охорони прав на бази даних (далі – БД) у контексті європейської інтеграції України поки що не приділено достатньої уваги вітчизняними науковцями. Лише деякі її аспекти частково розглянуті в колективній монографії за редакцією Ю.Капіці [1, 143-147], статтях Г.Андрощука [2], В.Дроб'язка [3], С.Литвина [4]. Все це актуалізує питання вдосконалення законодавства про БД й викликає необхідність подальшого дослідження цієї проблеми. Директивою 96/9 ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 1996 року про правову охорону баз даних [1, 716-724] передбачено необхідність для держав-членів ЄС доповнити вже існуючу авторсько-правову охорону творчих БД виключним правом *sui generis* виробників некреативних баз даних.

Основним завданням дослідження є висвітлення досвіду країн Центрально-Східної Європи щодо охорони прав на БД і обґрунтування оптимальних шляхів використання зазначеного досвіду для адаптації вітчизняного законодавства до *acquis communitaire*.

Для більшої ефективності адаптаційної діяльності варто було б використати відповідний досвід постсоціалістичних європейських країн, зокрема Польщі, Словаччини і Чехії. Вказані країни адаптували своє законодавство про БД дещо різними способами – внісши відповідні зміни до законів про авторське право і суміжні права (Словаччина [5] і Чехія [6]) чи, як Польща, прийнявши спеціальний закон («Про охорону баз даних», від 27 липня 2001 р. [7] і внісши відповідні зміни до закону про авторське право і суміжні права [8]).

Ряд зарубіжних науковців (зокрема, Л.Бентлі і Б.Шерман [9, 297-305], В. Калятін та О. Войніканіс [10, 13]) відносять охорону прав на інвестиційні БД до інституту суміжних прав. Зокрема, останні порівнюють право виробника БД з правом виробника фонограми, оскільки підставою їх виникнення є «організаційна діяльність» [10, 13]. Цей підхід застосовується й у законодавстві низки держав (наприклад, Грузії, Росії, Словенії, Угорщини та ін.).

Російський досвід цікавий ще й тим, що в Росії вже діяв спеціальний закон про БД («Про правову охорону програм для електронних обчислювальних машин і баз даних», від 23 вересня 1992 р.). Цей закон не передбачав охорони виключних прав виробників некреативних баз даних. У процесі гармонізації російського законодавства в рамках співробітництва з ЄС (про що в Україні ще мало відомо) відповідні положення були внесені до глави 71 «Права, суміжні з авторськими» Цивільного кодексу РФ (параграф 5, статті 1333-1336) [11, 113-115, 254]. Втім, віднесення норм про некреативні БД до інституту суміжних прав викликає у нас певні застереження, оскільки згаданою директивою ЄС все ж передбачено щодо них дещо інший правовий режим (хоча й досить сутнісно споріднений із суміжними правами).

На нашу думку, варто віддати перевагу польському варіанту запровадження (відповідно до вимог ЄС) додаткової (понад авторсько-правову) спеціальної, *sui generis*, охорони прав на бази даних шляхом прийняття спеціального закону, що передбачав би режим їх комплексної кумулятивної охорони.

Що ж стосується змісту прав на інвестиційні БД, то при запровадженні (у процесі адаптації вітчизняного законодавства) норм щодо охорони виключних прав *sui generis* виробників некреативних баз даних потрібно передбачити норми, аналогічні тим, які містяться у вказаній Директиві 96/9 ЄС. Саме так поступили в свій час, зокрема, в Польщі, Словаччині і Чехії. Основними з цих норм є: 1) право виробника БД перешкоджати вилученню і/або повторному використанню всього змісту БД або значної, визначеної кількісно або якісно, частини змісту БД, одержання, перевірка або представлення змісту якої свідчать про істотне інвестування з точки зору якості чи кількості (ст. 7 (1)). Не допускається «вилучення і/або неодноразове повторне і систематичне використання неістотних частин змісту баз даних, що складає дії, які суперечать нормальному використанню даної бази даних або яке завдало б невиправданої шкоди

законним інтересам виробника баз даних» (ст. 7 (5)); 2) відповідно до ст. 8, якщо база даних надана невизначеному колу осіб, законний користувач має право вилучати і/або повторно використовувати несуттєві частини її змісту, з якою б метою це не здійснювалось; 3) винятки з права *sui generis* стосуються баз даних, наданих у користування невизначеному колу осіб. Законний користувач має право вилучати і/або повторно використовувати суттєву частину змісту бази даних, коли йдеться про: а) вилучення для використання для власних потреб змісту неелектронної бази даних; б) про використання даних з метою ілюстрації у процесі навчання або з науково-дослідною метою за умови зазначення джерела і тією мірою, якою це виправдано некомерційною метою цих дій; с) про вилучення і/або повторне використання в інтересах суспільної безпеки або адміністративного чи судового процесу (ст. 9); 4) строк дії права *sui generis* починається з моменту закінчення виготовлення бази даних та закінчується через п'ятнадцять років, рахуючи з початку року, наступного за датою виготовлення. Якщо база даних надається невизначеному колу осіб і

п'ятнадцятирічний строк з дати її виготовлення ще не закінчився, строк охорони правом *sui generis* встановлюється в п'ятнадцять років від року, який слідує за датою, коли база даних вперше була надана невизначеному колу осіб (ст. 10).

Отже, для адаптації законодавства України про БД до законодавства ЄС доцільно: 1) запровадити (відповідно до Директиви 96/9 ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 1996 року про правову охорону баз даних) додаткову (понад авторсько-правову) спеціальну, *sui generis*, охорону прав на БД шляхом прийняття спеціального закону про БД; 2) існуючу в ст. 10 Закону України «Про авторське право і суміжні права» бланкетну норму з цього питання потрібно сформулювати більш чітко і розгорнуто, із відсиланням на вказаний спеціальний закон про БД; 3) включити до Закону України «Про авторське право і суміжні права» і до майбутнього вітчизняного закону про БД формулювання, що творчі БД охороняються авторським правом як такі; 4) відповідні зміни слід внести і в Цивільний кодекс України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / За ред. Ю.М.Капци. – К. : Слово, 2006. – 1104 с.
2. Андрощук Г. Право інтелектуальної власності на неоригінальні бази даних: аналіз регіонального і національного законодавства // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2008. – № 4. – С. 25-37.
3. Дроб'язко В. Охорона баз даних в Україні // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2008. – № 6. – С. 26-31.
4. Литвин С.Й. Зміст суб'єктивного права «*sui generis*» на неоригінальну компіляцію даних (базу даних) // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 1 (48). – С. 256-265.
5. Zbkon zo 4. decembra 2003 o autorskem prbve a prbvach s'visiacich s autorskem prbvom (autorskэ zbkon) // Zbierka zbkonov и. 618/2003 (Zmena: 84/2007 Z.z., 220/2007 Z.z.).
6. Zbkon o prbvu autorskym, o prbvech souvisejnsch s prbvem autorskem a o

zmmn nmkterэch zbkonщ ze dne 7. dubna 2000 (autorskэ zbkon) // Sbnrka zbkonщ И.121/2000 (ve znmni zbkonщ и.81/2005 Sb. z., и.61/2006 Sb. z., и.186/2006 Sb. z., и.216/2006 Sb. z.).
7. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych // Dz. U. – 2001. – Nr. 128. – Poz. 1402.
8. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych – tekst jednolity // Dz. U. – 2000. – Nr. 80. – Poz. 904 (ze zmianami).
9. Bently L., Sherman B. Intellectual Property Law. Second Edition. – Oxford : Oxford University Press, 2004. – 1131 p.
10. Калятин В.О. Содержание базы данных как новый объект правового регулирования / В.О. Калятин, Е.А. Войниканис // Законодательство. – 2007. – № 2. – С. 13-15.
11. Комментарий к части четвертой Гражданского кодекса Российской Федерации / Под. ред. А.Л. Маковского; вступ. ст. В.Ф. Яковлева; Иссл. центр частн. права. – М. : Статут, 2008. – 715 с.

Коновалова Ж.Ч.

к.ю.н., доцент заведуючий кафедрой правоведения, БГЭУ (Беларусь)

К ВОПРОСУ О ПОНЯТИИ КООПЕРАТИВА В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Новые формы экономических отношений, складывающиеся в Беларуси в условиях перехода к социально ориентированному рыночному производству, порождают необходимость совершенствования их правового обеспечения, прежде всего, гражданским законодательством, развитие которого неразрывно связано с проводимыми в стране экономическими преобразованиями.

Наряду с закреплением новых правовых конструкций, существует потребность обнов-

ления взглядов на давно известные хозяйствующие организации. К таким организациям в нашей стране можно отнести кооперативы, имеющие опыт существования в различных исторических условиях. В условиях становления рыночных отношений кооперативы можно рассматривать как один из социальных механизмов регулирования противоречий и издержек рыночной экономики, как субъект рынка, способствующий образованию конкурентной среды.